

יחידת הברית – פרשת התשובה

דב גולדשטיין

התשובה

- "למה נסמכה פרשת אתם ניצבים לקללות? לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים, חוץ ממ"ט שבתורת כוהנים, הוריקו פניהם, ואמרו: מי יוכל לעמוד באלו? התחיל משה לפייסם: 'אתם נצבים היום', הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלייה והרי אתם קיימים לפניו". [רש"י דברים כ"ט ט']
- גם אחרי התיאור הקשה של הגלות שהובא בסוף פרק כט - "וַיִּתְּשֻׁם ה' מַעַל אֲדָמָתָם בְּאֶרֶץ וּבְחֶמָה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל וַיִּשְׁלַכְם אֶל-אֶרֶץ אַחֲרַת כִּיּוֹם הַזֶּה" עדיין לא ננעלו השערים, והאפשרות לשוב בתשובה, להיגאל ולשוב, קיימת ועומדת.

ברית לעומת תשובה – התשובה משלימה את הברית אבל חורגת ממנו

הברית היא חוזה משפטי שתנאיו ברורים ומוגדרים.

ראינו שהפסוקים מגדירים את החייבים בברית, ואת מה שיקרה אם תופר הברית.

לעומתה, התשובה היא ההזדמנות הנוספת, הבלתי-צפויה, שניתנת בניגוד לכללים המשפטיים ה"יבשים", ובהתאמה לכך מחברת אותנו שוב לעולם הרגש אותו הכרנו בפרשת 'שמע':

"וריחמך", "לאהבה את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך", "לשוש עליך לטוב".

פסוקים פסוקים

- א וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ **וְהַשְׁבֹּתָ אֶל לְבָבְךָ** בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הָדִיחָךָ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה:
- ב **וְשָׁבָתָּ** עַד ה' אֶ-לֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ
כָּכָל אֲשֶׁר-אָנֹכִי מְצִוֶּה הַיּוֹם אֹתָהּ וּבְנִיךָ בְּכָל-לְבָבְךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ:
- ג **וְשָׁב** ה' אֶ-לֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ **וְשָׁב** **וְקִבַּצְךָ** מְכָל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְיָצְךָ
ה' אֶ-לֹהֶיךָ שָׁמָּה:
- ד אִם יִהְיֶה נִדְחָךָ בְּקִצָּה הַשָּׂמַיִם מִשָּׁם **וְקִבַּצְךָ** ה' אֶ-לֹהֶיךָ וּמִשָּׁם **וְקִבַּצְךָ**:

פסוקים פסוקים

- ה' וְהִבִּיאָהּ ה' אֶל-לִהְיוֹתָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירֻשָּׁתָהּ וְהִיטְבָּהּ וְהִרְבָּהּ מֵאֲבֹתֶיךָ:
- וּמַל ה' אֶל־לִהְיוֹתָ אֶת לְבָבָהּ וְאֶת לִבָּב זָרְעָהּ לְאַהֲבָהּ אֶת ה' אֶל-לִהְיוֹתָ **בְּכָל לְבָבָהּ** וּ**בְכָל נַפְשָׁהּ** לְמַעַן חַיִּיהָ:
- ז וְנָתַן ה' אֶל-לִהְיוֹתָ אֶת כָּל הָאֱלֹתִים הָאֵלֶּה עַל אִיבֶיךָ וְעַל שִׁנְאֶיךָ אֲשֶׁר רָדְפוּךָ:
- ח וְאַתָּה **תְּשׁוּב** וְשָׁמַעַתָּ בְּקוֹל ה' וְעָשִׂיתָ אֶת כָּל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצִוֶּה הַיּוֹם:
- ט וְהוֹתִירָהּ ה' אֶל-לִהְיוֹתָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ בְּפָרִי בִטְנְךָ וּבְפָרִי בְהִמְתָּךְ וּבְפָרִי אֲדַמְתָּךְ לְטָבָה
- כִּי **יָשׁוּב** ה' לְשׁוּשׁ עָלֶיךָ לְטוֹב כַּאֲשֶׁר-שָׂשׂ עַל-אֲבֹתֶיךָ:
- י כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֶל-לִהְיוֹתָ לְשִׁמְרֵן מִצְוֹתַי וְחֻקֹּתַי הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה
- כִּי **תְּשׁוּב** אֶל ה' אֶל־לִהְיוֹתָ **בְּכָל לְבָבָהּ** וּ**בְכָל נַפְשָׁהּ**:

פירוש עקידת יצחק [ר' יצחק עראמה]

- ...כאשר יימצאו [בגלות] בעוצם החולשה והתיעוב, אתה מוצא שהוא מקדים התשובה באומרו: "ושבת עד ה' א-לוקיך",
- סמך ליה גאולה באומרו: "ושב ה' א-לוקיך את שבותך";
- ואחרי גאולה – תשובה, כמו שנאמר: "ואתה תשוב ושמעת בקול ה'";
- ואחר התשובה השנית תוספת טובה – גאולה, במה שאמר: "והותירך ה' בכל מעשה ידך";
- ואחרי כן תשובה יותר חזקה, במה שאמר:
"כי תשוב אל ה' א-לוקיך בכל לבבך ובכל נפשך".
- והכוונה - כי בהיותם שם בחולשתם בארצות אויביהם
- לא ייעזבו אל הרפיון ואל החולשה עד שיוציאו הפעולות חלושות כפי כוחם,
- כי חולשת הפעולות על הדרך ההיא תחליש הכוח יותר,
- וחולשת הכוחות יותר תחליש הפעולות, עד שתאבדו לגמרי.

פירוש עקידת יצחק [ר' יצחק עראמה] - המשך

- אבל התחזקו בכם בהיותכם בחולשתכם להתחיל התחלת מה,
- במה שתתעוררו לשוב "אליו" ולשמוע בקולו "ככל אשר אנוכי מצווך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך";
- לפחות תהיה השמיעה ברצון ובאות נפש עם שהמעשים לא יוכלו להיות שלימים, בהיותכם תחת עול הכותים,
- אבל תתחזקו כפי היכולת ועוד מעט...
- והנה זהו באמת התחלת התשובה שאמר עליה:
- "והשבות אל לבבך בכל הגויים אשר הדיחך ה' אלוקיך שמה ושבת עד ה' א-לוקיך",
- **כי אפילו בהיות עולם על צווארך למשא כבד, ראוי שתשיב אל לבבך אלו הטענות ותתחזק להתחיל בתשובה מעוני,**
- **כי הנה אם אתה פותח בחודה של מחט, הנה הוא יפתח לך כפתחו של אולם:**
"ושב ה' א-לוקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים... אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' א-לוקיך ומשם יקחך והביאך ה' א-לוקיך אל הארץ..."
- כי הוא יסיר עולם מעליך, כי תתקרב למעלה ולמטה.

פסוקים יא-יד: הדרך לקיום 'המצווה הזאת'

- **יא כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום
לא נפלאה הוא ממך ולא רחקה הוא:**
- **יב לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה
ונעשנה:**
- **יג ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר-לנו אל-עבר הים ויקחה לנו וישמענו
אתה ונעשנה:**
- **יד כי-קרוב אליך הדבר מאד בפיה ובלבבך לעשתו:**
- **המצוה היא או מצוות התשובה. או קיום מצוות התורה – כל אחד יכול
לקיים מצווה זו (לכן כתוב 4 פעמים לא – שלילה)**

פירוש הרמב"ן [פסוק י"א]

- "וטעם כי המצוה הזאת - על כל התורה כולה.
- והנכון, כי על כל התורה יאמר (לעיל ח, א) **['כל המצוה אשר אנכי מצוך היום']**,
- אבל [המצוה הזאת] **על התשובה** הנזכרת, כי 'והשבות אל לבבך' (בפסוק א) 'ושבת עד ה' אלהיך' (בפסוק ב) מצווה שיצווה אותנו לעשות כן... והטעם, לאמר כי אם יהיה נדחק בקצה השמים ואתה ביד העמים תוכל לשוב אל ה' ולעשות ככל אשר אנכי מצוך היום, כי אין הדבר נפלא ורחוק ממך אבל קרוב אליך מאד לעשותו בכל עת ובכל מקום..."
- איזו מצוה לומד רמב"ן מהכתובים?

לסיכום

- סמיכות פרשיות בין פרשת ניצבים לפרשת הקללות.
- שערי תשובה לא ננעלו.
- התשובה משלימה את הברית.
- מעגלי גאולה ותשובה.
- המצווה הזאת = תורה ותשובה – כל אחד יכול לקיים מצווה זו.

תנ"ך

תנ"ך